

NEKONČNOST

ISSN 1854-5262

št. 11 / september 2008

Novičke

RIKON 2008

<http://www.3zmaj.hr/rikon>

10. do 12. oktober 2008

Reka, Hrvaška

Mobi in Skozi skener temačno

Pri založbi Učila International sta pred kratkim izšli deli, ki bosta zanimali ljubitelje grozljive in ZF literature. Prvi je Stephen King s svojo zombi grozljivko *Cell*, oziroma *Mobi*. Roman sta prevedla Slavica in Borut Petrovič Jesenovec. Drug roman pa je kulturno delo Philipa K. Dicka *A Scanner Darkly*, oziroma *Skozi skener temačno*. Delo je prevedla Alenka Razboršek. Obe knjigi sta izšli v trdi vezavi.

Ostrostrelka

Pri založbi Spirea bo v začetku oktobra izšel najnovejši roman Mihe Remca, katerega odlomek ste brali v 7. številki *Neskončnosti*. Objavo romana bodo spremljale predstavitev po različnih krajih Slovenije, o podrobnostih spremljajte Prizmin forum!

Anime projekcije v Kinoteki

Ljubljanska Kinoteka od oktobra naprej (vsak drugi četrtek) ponuja animejski abonma, imenovan *Velike oči na platnu*. Za podrobnosti preverite forum Kinoteke (<http://www.kinoteka.si/forum>).

Kazalo

Novičke	2
Uvodnik	3
Članki	4
Recenzije	10
Frank R. Paul	20
Zgodbe	22

Kolofon

Neskončnost, glasilo Društva ljubiteljev znanstvene fantastike in fantazije Prizma
ISSN 1854-5262

številka 11, september 2008
brezplačni (promotivni) izvod
izhaja četrtletno
naklada: 300 izvodov

glavni in odgovorni urednik:
Tanja Cvitko,
lektor besedil: *Dag Kleva,*
grafično oblikovanje,
prelom, stripi: *Peter Dobaj,*
naslovnica: *Tanja Semion,*
ilustracije:
Peter Dobaj, Ines Čepin

Neskončnost – email kontakt:
neskoncnost@prizma.si
Prizma na spletu – forum:
<http://forum.prizma.si>

Avtorske pravice vseh
prispevkov pripadajo
avtorjem samim.

Uvodniško besedičenje

Pozdravljeni!

Jesenska Neskončnost vam bo razkrila, kakšni procesi se skrivajo za branjem ZF literature, izvedeli boste nekaj o "zlati dobi stripov, ki to ni bila", priporočali ali ne-priporočali vam bomo nekaj filmov, knjig in eno računalniško igro. Ob koncu revije pa na vas čakajo celo štiri zanimive zgodbe slovenskih avtorjev.

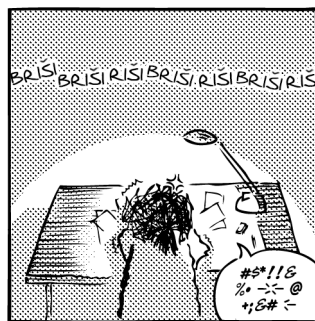
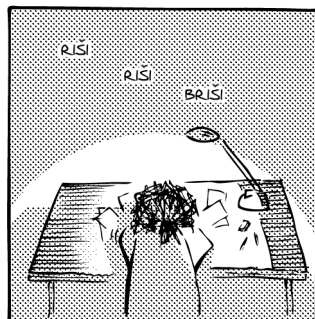
Prizmino poletje je bilo delovno, uspešno smo izpeljali Dneve (znanstvene) fantastike v Mariboru, kjer smo z veseljem gostili pisatelja Andreja Ivanušo in prevajalko Tejo Bivic. Novembra bomo obiskali Ravne na Koroškem, sodelovali na festivalu robotov v Mariboru ter pripravili še kakšen zanimiv večer.

Pomembno! S tokratno številko Neskončnosti preverjamo število naročnikov, oziroma vseh, ki ste uredništvu sporočili svoj poštni naslov in revijo vsake tri mesece zastonj prejimate v poštni nabiralnik. Prosimo vas, da, če Neskončnost še vedno želite prejemati po pošti, to sporočite na elektronski naslov uredništva (neskoncnost@prizma.si). Če svoje naročnine ne boste "obnovili", bomo smatrali, da si Neskončnosti ne želite več prejemati. Prav tako nam lahko pišete vsi tisti, ki bi želeli redno dobivati Neskončnost v tiskani obliki.

Uživajte z dobro knjigo ob kostanju in kuhanem vinu, lep pozdrav do decembra!

Tanja Cvitko

V Mariboru, 16. september 2008

KAKO PREBIRAMO ZF

piše IGOR CETINA

PROTOKOLI BRANJA

Vsaka literarna kategorija ima sebi lastna pravila, katerih prepoznanje, poznavanje in pravilna aplikacija je nujno potrebna za relevantno – definirajmo to kot utemeljeno na zamisli pisca – dekodiranje posameznega teksta. Ne(pre)poznavanje specifičnih protokolov bralca pripelje “napačnih” interpretacij posameznega teksta oz. kot je to zapisal Raymond Tallis:

“Vsak, ki bere recimo ‘Filozofske raziskave’ pod vtisom, da gre za kriminalko, ali ‘Rdeče in črno’ upajoč, da se bo naučil pravila biljarda, bo preprosto bral mimo tega, kar je v teh delih bistvenega, ali pa presodil, da so nerazumljiva.”

Skoraj intuitiven proces aplikacije, sicer priučenih, protokolov, pa zato dopušča veliko možnosti, predvsem pri razmeroma neuglednih žanrih, kot je ZF. Morebitnega bralca, ki mu uspe premagati, ne popolnoma nezaslužene, predsodke do ZF kot ‘straniščne literature’, navadno branje ZF teksta pusti popolnoma zbezanega. Pravila sveta zgodbe, v katerega je zakoračil, so mu popolnoma tuja, protokoli, skozi katere bi jih lahko razbral in osmisli, pa nedosegljivi. V temle prispevku si bomo ogledali nekaj osnovnih protokolov, ki jih bralci uporabljamo pri prebiranju ZF besedila.

Prepoznati

Prepoznavanje in umeščanje posameznega dela v literarno vrsto oziroma žanr je gledano s stališča

književnosti ozko povezano s samim tekstom. Prisotnost za posamezen žanr specifičnih okolij, rekvizitov, tem in subjektov je navadno več kot zadovoljivo vodilo pri kvalifikaciji. Na primer dela, v katerih nastopajo vesoljske ladje, medzvezdna potovanja, androidi, roboti, potovanja skozi čas itd. lahko skoraj brez izjeme uvrstimo med ZF. Izjeme navadno predstavljajo dela, pri katerih avtorji uporabijo okolje posameznega žanra, vendar nameravajo doseči drugačen učinek, in dela, pri katerih avtorji iz takih ali drugačnih razlogov zanikajo ‘pripadnost’ dela določenemu žanru.

Dejansko pa je, vsaj pri popularnih žanrih, med katere je uvrščena tudi ZF, prvi korak bralca k prepoznanju navadno dosti enostavnejši – navadno je potrebno le, da odidemo do designirane police in si od tam izberemo knjigo. V kolikor še vedno dvomimo, nam navadno preostale dvome razblinijo platnice. Slike na prvih straneh navadno prikazujejo katerega od višje omenjenih elementov, ne nujno kakorkoli povezanega s samo vsebino. Na zadnji strani navadno najdemo založniške *blurbe* – kratke “povzetke vsebine” ali izbran odlomek, ki naj bi pritegnil ciljno publiko. Družbo pa jim običajno delajo nekajvrstični hvalospevi avtorju ali delu, katerih avtorji oz. viri dopuščajo le malo dvoma, kam naj bi spadala knjiga. Pogosto na notranjih straneh platnic ali prvih oz. zadnjih straneh najdemo še kratek življenjepis avtorja ali spremno besedo, ki nam razblini še zadnje dvome.

Poznati

Glavna značilnost fantastične literature je izgrad-

nja lastne (literarne) realnosti, ločene od realnosti pisca in/ali bralca, hkrati pa v slednji nujno uko-reninjena, ker bi bila drugače nedojemljiva. Literarno orodje, s katerim ZF to doseže, imenujemo *novum*.

Novum je namenoma vpeljana sprememba v svetu, kot ga doživljata pisec in bralec, vendar utemeljena na znanstveni ali drugačni logiki. Predstavlja tako pomemben del ZF, da pogosto določa potek celotne zgodbe. Ta izraz je kot specifičnega ZF teoriji vpeljal kanadski kritik (hrvaškega porekla) Darko Suvin:

“ZF se razlikuje po pripovedni dominaciji ali hegemoniji fiktivnega ‘novuma’ (novosti, inovacije) ovrednotenega s kognitivno logiko.”

Glavna funkcija novumov je, da bralca postavi v realnost zgodbe. Eden najbolj znanih primerov je odziv Harlana Ellisona, kot ga citira Samuel R. Delany na besedno zvezo *the door dilated* iz romana Roberta A. Heinleina *Beyond this Horizont* (1948):

“Brez razprave. Le ‘vrata so se razprla’. Bral sem naprej in bil že dve vrstici nižje preden sem se zavedel, kakšno sliko so priklicale besede. Razpirajoča vrata. Niso se odprla, raztegnila so se v vse smeri hkrati! Ljubi Bog, sedaj sem vedel, da sem v svetu pri-hodnosti.”

Zgornji primer velja za enega klasičnih novu-mov. Prisotnost, nepazljivemu bralcu pogosto skoraj neopaznih, novih naprav ali dogodkov ustvarja situacije, skozi katere bralca vpelje v nevsakdanji, “tuj” svet. Prav odtujenost (*estrage-ment*), dosežena z novumi, je za Suvina eden od glavnih razpoznavnih sestavnih delov ZF. Odtujenost sama sicer ni značilna le za ZF, ponu-

jajo jo tudi miti, pravljice, *fantasy* in nekateri druge zvrsti in žanri, kar je značilno le za ZF, pa je, da je tu kognitivna. Dejansko to pomeni, da mora avtor bralcu podati dovolj orodij, s po-močjo katerih bo lahko, na podlagi določene logike, znotraj sveta zgodbe osmisli posamezen novum oziroma da:

“... mora biti novost prepričljivo razložena v konkretnih, četudi imaginarnih, izrazih, torej v izrazih specifičnega časa, kraja, de-javnikov in kozmične ter socialne celote vsake zgodbe.”

Ko Suvin govori o “konkretnih, četudi imagi-narnih, izrazih”, ima v mislih še eno od literarnih orodij ZF – tvorbo novih besed in besednih zvez. V realnosti sveta te lahko ne označujejo ničesar ali pa popolne nesmisle, v realnosti zgodbe pa delujejo kot popolnoma smiselni označevalci in delujejo kot neke vrste novumi, katerih pomen mora biti tako kognitiven.

Tu se lahko povmemo k začetnemu stavku, v katerem smo trdili, da (tudi) ZF tvori lastno real-nost in dodamo, da jo moramo tudi tako brati: re-alistično ali mogoče ustrezneje naivno.

“Kot stavki ‘*His world exploded*,’ ali ‘*She turned on her left side*,’ zajemajo prikladen tehnološki diskurz (ekonomije in koz-mologije v prvem; preklaplajočih vezij in prostetične kirurgije v drugem), zapuščajo banalnost nejasnih emocionalnih metafor, opuščajo trivialnost premetavajočega ne-spečneža in skozi labirint tehničnih možnos-ti porajajo mogoče podobe nemogočega.”

Izven ZF bi prvi Delanyev primer vodil do vprašanj kot: kakšno emocionalno katastrofo je doživel? Zakaj je tako razburjen?; pri najbolj rea-

lističnem branju bi se vprašali: kaj je počel poleg eksplozije?; če pa bi se enako začel ZF tekst bi bila vprašanja drugačna: kateri svet?, Zakaj je ta svet “njegov”? Ali ga je imel v lasti? Ali je tu živel? Zakaj ga je razneslo? Drugi primer v slovenščini žal izgubi poanto (zato sta oba v jeziku originala), vendar pa se tu precej dolgočasna podoba nespečneža spremeni v podobo *cyborga*. Gre za postopek, ki se ga hitro priučijo otroci in najstniki – tako, da vsak detajl najprej razumejo dobesedno, dokler jim tekst ne da novih smernic.

Aplicirati

Suvin trdi, da je proces branja ZF podoben procesu raziskovanja.

“Kognitiven – v večini primerov nedvomno znanstven – element postane merilo estetske vrednosti, specifičnega užitka, ki ga je treba iskati v ZF.”

Gre za proces, v katerem skuša bralec na podlagi ključev, ki mu jih je v tekstu posredno ali neposredno zapisal avtor, odkriti bolj ali manj kompleksno mrežo vzročno-posledičnih razmerij, ki določajo literarno realnost zgodbe. Vzemimo za primer stavek iz romana Larryja Nivena, ki ga uporabi tudi Delany:

“Demimesec sem delal kot rudosled v rudnikih monopolov na zunanjem asteroidnem pasu Delta Cygne.”

Izkušen bralec si že na podlagi tega stavka prične razbirati določena socialna (gre za realnost, v kateri lahko nekdo dela demimesec kot rudosled), tehnološka (gre za realnost, v kateri potujejo asteroidne pasove in v kateri poznajo potovanje med in znotraj sončnih sistemov), ekonomska (gre za realnost, v kateri je po monopolih očitno kovina oz. element, ki ima le en (magnetni) pol) dovolj

povpraševanja, da jih je vredno iskati) in fizična (gre za realnost, v kateri ima osončje Delta Cygne (vsaj) dva pasa asteroidov) pravila in odnose, ki bodo določala potek in okolje zgodbe.

Mučnost procesa izgradnje “fikcijskega zgodovinsko-geografsko-sociološkega megateksta” – razbiranja vzporedne zgodbe oziroma literarne realnosti, izkazane prek novumov, v kateri poteka pripoved, neizkušenega bralca nevajene ga na nujno (pre)obilje podatkov, pogosto podanih z njemu nesmiselnim ali tujim izrazoslovjem, marsikdaj odvrne od nadaljnjega branja. Prav tako pa ZF praviloma ni pisana “novincem” prijazno. Branje še dodatno zaplete prisotnost “zamišljenih označencev” (*absent sigified*), kot so roboti ali vesoljske ladje. Lastnosti teh “empirično praznih a domišljijско nabitih paradigem”, so sicer znotraj specifične zgodbe omejene z njeno skladnjo, vendar pa jih lahko bralec natančno razbere le s poznavanjem obsežnega in nekonsistentnega nabora njihovih konotacij znotraj generičnega “megateksta” same ZF.

Prav način dekodiranja teksta, kakršnega prikazuje zgornji primer z impliciranim kognitivnim sistemom, pa prestavlja izkušenemu bralcu enega glavnih čarov ZF.

OBČUTENJE ZF

Že neštetokrat ponovljena trditev, da je “Zlata doba znanstvene fantastike pri dvanajstih letih” izrabljenosti navkljub, drži. Višje smo videli, da je lahko izhodiščna naivnost, ali mogoče bolje – pomanjkanje sofisticiranosti, ki pogosto zaznamuje to življenjsko obdobje pri branju ZF teksta v veliko pomoč. Zaključki, ki bi jih lahko potegnili iz tega in odnosa nekaterih avtorjev do aktivnega dela bralstva (fanov), je podoben sklepu Thomasa M. Discha, ZF pisca in pesnika, da je

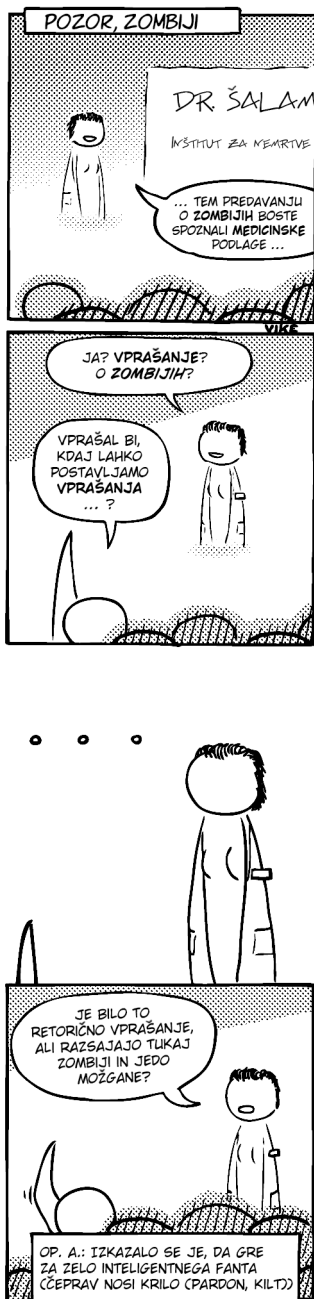
“Znanstvena fantastika zvrst otroške literature.” Vendar pa to ne razloži, vsaj brez precej ciničnega izhodišča ne, zakaj velik del bralcev, ki pričnejo z branjem ZF v svoji “zlati dobi” vztraja pri njej še globoko v “zrelo” obdobje, ali celo vse življenje. Odgovor na to moramo poiskati pri bralcu. Drugi ZF pisec (in nekaj časa urednik lastnega fanzina ter dolgo aktiven fan) Robert Silverberg, ki je star enajst ali dvanajst let odkril pulpe, je opisal ta trenutek.

“Njihov vtis name je bil silen. Še vedno lahko okusim in občutim izreden občutek, ki so ga prebudili v meni: bila je fiziološka stvar, poseben dražljaj, nekakšna metabolična poživitev že ob sami misli na rokovanje z njimi, kaj šele na branje. Gotovo je tako za vsakega novega bralca – apokaliptično bliskanje in skrivnostna, nenavadna glasba te spremlja medtem ko se opotekaš in spotikaš, s strahospoštovanjem in muko v osupljive nove svetove podob in zamisli, kar je natanko tisti kraj, za katerega si vse življenje upal, da ga najdeš.”

Izbor besed, ki jih uporablja Silverberg pa ni popolnoma naključen. Njegova “metabolična poživitev”, pospremljena z besedami, ki navadno nosijo negativno konotacijo, dejansko opisuje enega od glavnih emocionalnih stanj na katerih gradi (pri)ljubljenost ZF – občutek sublimnega. Občutek “zabavne tesnobe”, ki ga Edmund Burke postavi kot test sublimnega, je v središču tudi najslabše ZF. Vendar pa je tu občutek tesnobe zamenjal občutek osuplosti, (*Sense of Wonder*) izhajajoč iz “zavesti o naravi veselja kot sistema sistemov in strukture struktur”, ki skozi neskončne variacije, v katerih obstoj nas je prepričala znanost, postane iskani cilj, ki bralca zabava.

To seveda ne pomeni, da mora imeti ZF nujno kakorkoli resno opraviti z znanostjo. Pomemben je sistem vedenj, ki so znana avtorju in protagonistom in jih mora bralec odkriti, kar postane njegova “izbrana pot do transcendence”, pa četudi le iz nemoči ali dolgčasa vsakdana.

Skozi kombinacijo racionalnega in čudežnega tako ZF zapolni vzrli, ki jih je za seboj pustil umik religije in ustvarja rivalski občutek osuplosti, ne da bi ustvarila dogmo.

ZLATA DOBA STRIPOV, KI TO NI BILA

piše GREGOR VUGA

Med ljubitelji stripov se načeloma šteje štiri obdobja nastajanja, Zlato dobo (1930 – '40), Srebrno dobo (1960 – '70), Bronasto dobo (1970 – '85) in Moderno dobo. To poimenovanje je v skladu s staro teorijo o zgodovinskem oddaljevanju od prvotnega Raja in popolnega stanja, ki sega v staro Grčijo in še dlje, nima pa nujno veze s samo kvaliteto stripov, saj so bili le-ti na začetku predvsem nezahtevno, šundovsko čtivo za mlajše bralce. Izjeme so se začele pojavljati v poznih šestdesetih, z ustvarjalci kot sta bila zloglasna Harvey Pekar in Robert Crumb, vendar so te izjeme ostale omejene na *underground* stripe in trajalo je še nekaj časa, da se je z novostmi okužil še splošni trg. Vsekakor so bili nekateri daleč pred časom, tako recimo legendarni Alan Ford, ki sta ga ustvarila Max Bunker in Magnus (psevdonima). Alan Ford je bil prežet z nadrealizmom, sarkazmom, črnim humorjem in satiro ter postal posebej trdoživa uspešnica v prostoru bivše Juge. Bil je strip, ki je preživel generacije.

Bronasta doba *mainstream* stripov je že nakazovala realnejši pogled na junake in svet, brez čistosti stare naivnosti in idealizma (junaki se srečujejo z resnimi problemi vsakdanjika, vojno, drogami ...), vendar so bili za večje spremembe in obrat v moderno dobo odgovorni predvsem trije avtorji: Alan Moore, Neil Gaiman in Grant Morrison. Vsi trije Britanci, Moore in Morrison še iz revnejših okolišev, so imeli na pretežno amerikanizirano tržišče poseben, kritičen pogled; ti striparji, ki so še odraščali ob naivnejših in čudovitih prigodah

superherojev, so začeli ustvarjati tudi sami, vendar z zavestjo o prepadu med svetom, ki je bil prikazan v stripih, in svetom, v katerem so živeli in odraščali. Znameniti Moorov strip *Watchmen* (po katerem trenutno nastaja film) je postal kultno delo zaradi svoje večplastne, intertekstualne pripovedi ter dejstva, da je bil kot strip pravzaprav komentar na stripe. Tako med drugim eden izmed likov kritizira izbiro ogrinjala kot superherojskega kostuma – je nepraktično, nerodno in vodi v nesreče in smrt.

Morrison je pri založbi DC dobil nalogo, da oživi pozabljenega heroja iz šestdesetih – Animal Mana. Morrison mu je čez klasični oprijeti kostum dodal čisto navadno jakno z žepi – da ima kje shraniti ključe in drobiž za telefon. Animal Man, Buddy Baker, je običajna oseba, klicati mora ženo, sosedji rešuje mačko z drevesa, sreča Supermana ter se zave svoje majhnosti ne samo kot človek, temveč tudi kot heroj – superjunak je lahko realističen, tudi če je nadnaraven, vendar mora zato delovati kot subtilen komentar na sam žanr in njegove konvencije. Vendar se Morrison ni ustavil zgolj pri tem, strip učinkovito in šokantno prebija četrti zid narative, ustvarja kratek stik med fikcijo in realnostjo.

Najopaznejši stripi tega obdobja so bili iskreno postmodernistični, navajali so sami sebe in izmišljene vire, bili so komentar stripa in obdobja v katerem so nastajali – predvsem Moore je s svojimi deli poskušal tudi slikati politično atmosfero svojega časa, čeprav v drugih

okoljih. Čas od zgodnjih sedemdesetih do danes je prinesel marsikak strip, ki je upravičeno imenovan umetnina in ne zgolj šund, v vsakem primeru pa je celotna industrija prevzela resnejši, odraslejši ton, kakršnega je recimo že leta 1967 pionirsko raziskoval Hugo Pratt s svojim Corto Maltese. Tudi alternativni stripi so v obdobju med sedemdesetimi in devetdesetimi doživljali svoje mojstrovine, naprimer Spiegelmanov Maus, začela je nastajati Clowesova serija *Eightball*, kasneje še *Ghost World*. Enega zadnjih prebojev je naredil leta 1997 Warren Ellis s svojo *postcyberpunkovsko* epopejo o gonzo novinarju Spiderju Jerusalemu.

V zadnjem času so stripi (in "grafične novele", če vam je pri srcu ta izraz) svoj veliki preporod doživeli na velikem platnu, vendar se tega ni moč preveč veseliti, saj temu botruje predvsem pomanjkanje originalnih idej v Hollywoodu, ki spominja že na pravo epidemijo (v preteklih nekaj letih smo uzrli več nadaljevanj, remekov in adaptacij kot kdajkoli doslej). Na platna so tako prišli Hulk, Možje X, Spiderman, novi inkarnaciji Batmana in Supermana ter še zvrhan zalogaj manj znanih junakov, z načeloma slabšimi filmi (*Catwoman*, *Ghost Rider*, Fantastični štirje ...), da malega fenomena, ki ga je ustvarila nanizanka *Heroes* ne omenjamo (bi pa bilo iz principa in zanimivosti omeniti še nanizanko *The 4400* in *Who wants to be a superhero?*, resničnostni šov, kjer se tekmovalci poskušajo preobraziti v najzanimivejšega originalnega superheroja). Vsekakor ne moremo spregledati tudi priredb stripov Franka Millerja, po mnenju mnogih najboljših priredb stripa na film: *Sin City* ter 300; pa tudi priredb Moorovih stripov (ki se jim je odrek, saj preveč mrcvarijo originalni material): *From Hell*, *V for Vendetta* in *The League of Extraordinary*

Gentlemen (pri prihajajočih *Watchmen* upamo na bolj kvalitetno delo) ter simpatičnih Gaimanovih prispevkov v obliki *Stardust*, *MirrorMask* in *Beowulf*, ali pa Del Torovega Hellboya, ki je dobil nadaljevanje. Leto 2009 nam bo prineslo v tej smeri še veliko novega, saj nameravata DC in Marvel v kina poslati celi mali armadi starih, širši publikli tudi nepoznanih nadjunakov kot so Thor, Sub-Mariner, Luke Cage, Wonder Woman, Captain America ter mnogi drugi, svoja filma pa bosta dobila celo Wolverine in Magneto. Načrti založniških hiš se očitno gibljejo v smeri ustvarjanja podobnega občutka kontinuitete in celovitosti, kakršnega vidimo v stripih tudi v filmih. Ob ogledu filma Batman tako gledalec vsekakor dobi občutek, da je Bruce Wayne eden, če ne celo edini junak na svetu, medtem ko stripi vseskozi kažejo, da sobiva v isti resničnosti s Supermanom, *Green Lanternom*, Flashem in mnogimi drugimi.

Kako bo to desetletje, prežeto s selitvijo mutiranih, magičnih in drugače superiornih narodov na filmsko platno, vplivalo na nadaljni razvoj (ali pa na nazadovanje, če hočete) in popularnost stripov, lahko le ugibamo. Velika imena izpred tridesetih ali dvajsetih let so se počasi izpela, navdušenci pa lahko brskajo med ogromnimi količinami manj znanih in alternativnih stripov ter iščejo nove talente.

Film

Man from Earth

piše Mitja Gruber

Ko nekdo izreče nekaj nemogočega in nepredstavljivega, imate samo tri možnosti: ali se človek šali, laže ali pa se mu je zmešalo. V takšno situacijo padejo tudi izobraženi prijatelji profesorja, ki se odloči nepričakovano in nenapovedano odseliti. Ob razkrivanju svojega vzroka selitve njihove misli vseskozi tavajo med zgoraj omenjenimi možnostmi. Do preobrata pa pride, ko John Oldman (igra ga David Lee Smith) postane s svojo zgodbo tako prepričljiv, da se porodi še četrta opcija. Resnica?

Film *Man From Earth* je delo precej neznanega režiserja Richarda Schenkmana, ki je dobil navdih za film iz zgodbe dokaj znanega, pred desetimi leti umrlega pisatelja znanstvene fantastike, Jeromeja Bixbyja. Gre za izredno nizkoprorračunski izdelek, saj se ves film domala odvije na dveh lokacijah, prva je notranjost koč Johna Oldmana, druga pa, kako neverjetno, zunanost taiste koč.

In če v filmu ni akcije, mnogo dogajalnih prostorov, efektov, retrospektiv, je toliko boljši pri dialogih. No, roko na srce, sestavljen je samo iz dialogov peščice prijateljev, ki so se zbrali ob slovesu svojega kolega, ki odhaja. Tukaj je na mestu graja, kajti odigrano bi lahko bilo mnogo bolje. Njihove kretnje in obrazna mimika bi lahko bili bolj povedni in tudi menjavanje tonov govora bi lahko bilo izrazitejše, tako pa, žal, ostaja vse skupaj preveč prazno in neizrazno. Pri filmu, kjer so glavno gibalno ravno dialogi, so ti elementi naravnost prepotrebni, ker drugače bistvo filma izgubi smisel in se upravičeno sprašujemo, če ne bi izdelek imel istega učinka v kakšnem drugem mediju, denimo

na avdiokaseti ali v obliki knjige.

Kaj sploh je tako dobrega na tej zgodbi, da ne potrebuje nobene akcije, pa je vseeno prebavljiva in okusna hrana za duha? Če sem vam že v uvodu nekaj namigoval o izrekanju nemogočega in nepredstavljivega, sem vam sedaj dolžan razkriti to skrivnost, kakor to stori tudi John Oldman. Na dan odhoda na poslovilno zabavo pridejo vsi Johnovi kolegi iz šole, na kateri poučujejo. Vsi so univerzitetno izobraženi, vsak na svojem področju. John začne pripovedovati zgodbo, ki jih pritegne. Začne hipotetično govoriti o človeku (pravi, da piše znanstvenofantastično knjigo), ki je star 14.000 let, se ne stara in je doživel vse. Vse lepo in prav, do trenutka, ko reče, da je ta človek on sam.

Ker njegovi poslušalci kolebajo med tremi možnostmi, hočejo v njegovi zgodbi čimprej najti kakšno luknjo. Da so scenaristi izbrali prave ljudi, ni dvoma, saj so tam univerzitetni biolog, arheolog, zgodovinar, psiholog, goreča kristjanka, odprta študentka in molčeča ženska, ki je zaljubljena v Johna. Krog ljudi, ki hoče z intimnim spraševanjem zankati njegovo zgodbo, je odlični. S tem film dobi možnost, da začne skozi usta domnevno 14.000 let starega človeka razkrivati nove (njegove) poglede na svet, evolucijo, religijo, filozofijo in kulturo, kar počne zelo prepričljivo, vendar ne pretresljivo.

Ko zaradi nezmožnosti smiselne protiaargumentacije vstopi v igro še četrta možnost (kaj pa, če je vse res?), pride do burnih čustvenih izlivov, joka, strahu, cinizma in apatije. Zgodbo vseskozi vodijo odlično napisani dialogi, ki pa so zato toliko slabše odigrani, saj se navezujejo na že znane pomembne zgodovinske dogodke ali osebnosti, ki so tako ali drugače oblikovali zgodovino. Reakcije igralcev na zgodbo so preproste, a dovolj spontane, da jih kot gledalci vzamemo za realne.

Splošno gledano gre za film, ki je uspel praktično iz nič. Sami avtorji se celo zahvaljujejo medmrežni skupnosti, ki ji gre zasluga, da si je njihov film sploh ogledalo toliko ljudi, saj ga namreč v kinotekah niso vrteli.

Očitamo mu lahko le slabo in nerodno igro, na trenutke klišejskost in pretiranost. Predvsem pa razočara konec, ker bi bil po recenzentovem mnenju zaključek veliko boljši z odprtim koncem, ki ga ima še nekaj minut pred iztekom, nato pa se zaključi z mogoče pretresljivim, a vsekakor za lase privlečenim in zaprtim (srečnim? ljubezenskim?) koncem.

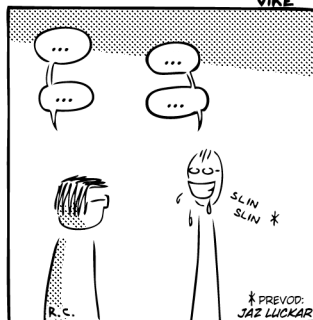
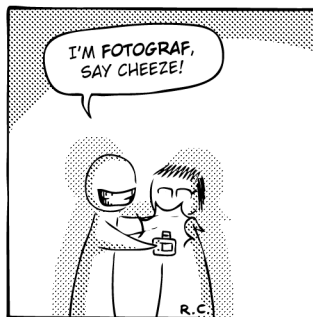
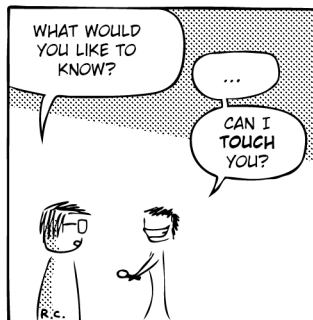
Čprav film piše zgodovino na novo (seveda v okviru filma), še ne pomeni, da je lahko kateri od gledalcev zaradi svoje lastne interpretacije ali resnice (predvsem z verskega stališča) užaljen, kot so bili nekateri. Film konec koncev ponuja samo zanimivo teoretično iztočnico, za katero ne dvomim, da jo boste nekateri kdaj uporabili tudi za diskusijo med prijatelji.

~ * ~

David Gibbins **Atlantida**

piše Bojan Ekselenski

Oni dan sem svoje šape stegnil po žepnici cenovnega razreda E. Gre za spodobnih 399 strani debelo *paperback* opekico. V podnaslovu se sicer še pohvali z napisom NAJVEČJA SKRIVNOST ZGODOVINE KONČNO RAZKRITA. No, najprej naj vas opozorim, da gre za domišljjski arheološki triler. V njem se mešajo resnični podatki z nekaterimi zgodovinskimi dejstvi. Vse skupaj pa povezujejo ohlapna, kolikor toliko logična, avtorjeva sklepanja. Torej, naj vas ne zavede podnaslov. Že na strani z zahvalami avtor sam prizna, da je veliko tega plod njegove dovolj užitne domišljije. Resnično ozadje je avtor sam razložil, kar lahko samo sanjamo v primeru recimo Dana Browna in njegovih kvazizgodovinskih umotvorov. Ja, Gibbins zna zgodbo bolje plesti od omenjenega avtorja superuspešnic. Za predjed atlantidskega obroka toplo priporočam branje avtorjevih opomb od strani 389 do 399. Tako boste dobili vpogled v

zgodovinsko dokazane temelje avtorjevega štrikanja trilerja, katerega sem prebral na dah (ja, dolga sapa je potrebna). Glavni protagonisti so arheologi in drugi strokovnjaki v službi namišljene Mednarodne pomorske univerze (MPU). Imamo raziskovalno ladjo, zbrano družino sinjega galeba in neke daleč (na začetku) še *bad guys* v podobi preprodajalcev neprecenljivega (vsaka stvar, tudi neprecenljiva ima svojo ceno). Naša družina med raziskovanjem naleti na sledove Atlantide, ki jih pripelje do Čmega morja. Avtor je napletel kar verjetno zgodbo, kje bi lahko ta mitska civilizacija pogrnala in izgubila korenine (ni potvarjal dejanske zgodovine – slišiš g. Brown? – samo malce jo je razširil). Zaradi politične korektnosti imamo zbirko ljudi različnega geografskega porekla. Hudobci so doma na območju nekdanje SZ (v sodobnem času so ob odsotnosti nacijev bivši komunajzerji tako hvaležni hudobci – vsega zlega pač ne morejo postoriti hvaležni tenoristi, pardon z bombami opasani teroristi s turbani). Avtor lepo poda raziskovanje izmišljene speče lepote in za začimbo doda še potopnine ruske jedrske podmornice. Deležni smo zanimivih preobratov, tudi kakšna glava pade z ramen, a na koncu se vse razplete, kot pač pričakujemo. Čeprav bi lahko avtorju zameril “Dan Brownovski” zaplet in razplet, pa tega ne morem. Pohvaliti moram trud pri nabiranju virov, ki so trden temelj za hitro zgodbo. Res je. Avtor ne zavlačuje ali po nepotrebnem melodramatizira. Vsa zgodba je precej verjetna, saj avtorjeva domišljija doda samo tja, kamor arheologija ni uspela priti. Ni si izmišljal nečesa, kar ni priznal kot plod domišljije (si še tam g. Brown?). Nimamo oprava s skoraj smešno teorijo zarote, zato si najbrž ne bo nakopal svete jeze Cerkve. Imata pa Brownov Langdon in Gibbinsov Howard nekaj skupnega. Oba sta postavljena sredi ugank preteklosti. Eden se spopada s skrivnostjo Svetega grala, drugi z nič manj zanimivo Atlantido. Okoli obeh se plete znanstveni “džibris”. Oba imata poleg pripadnico

nežnega spola Na oba junaka prežijo mračne sile. Na eni strani imamo Opus Dei, na drugi pa čisto prave zločince. Nadalje oba avtorja znata plesti zgodbo (dasiravno je Brownov jezik malce okornejši), ki te posrka vase. No, mogoče bi lahko avtorju zameril, da je malce pomanjkljiv pri gradnji likov. Zgodba se vrti s hitrostjo, pri kateri ni časa za podrobnejše spoznavanje z družino. Ko so koga “fentali”, to v meni ni vzbudilo nobenega čustva. Dan Brown, s katerim primerjam to delo, je pri izpostavljanju glavnega lika malce uspešnejši. Najbrž tudi zato, ker so drugi udeleženci njegovih buklic tako okomi črni ali beli statisti. Škoda. Kakšnih 10, 15 strani bi lahko dodal za natančnejše spoznavanje z junaki in stvar bi bila še boljša. A kaj hočem, vsega pač ne morem imeti.

Kakšna je torej moja končna ocena? Knjiga je vredna branja in / ali nakupa. Žepnice so cenovno dostopne, zato ne boste zgrešili, če ste ljubitelj takšne vrste literature. Priporočam vsem ljubiteljem skrivnosti davnin, arheoloških in zgodovinskih trilerjev ter napetega branja.

Gibbins je napisal tudi Križarjevo zlato, v katerem je izkoristil družino, predstavljeno v Atlantidi. Ampak Križarjevo zlato ni nadaljevanje Atlantide (in, hvaljeni bogovi davnine, ni še en kliše o Svetem gralu), dasiravno imamo oprava z istimi protagonisti. Med obema deloma je veliko podobnosti (struktura zapleta, način podajanja zgodbe, ljudje ipd.). Pravzaprav gre za nekakšen *mission pack* Atlantide, kar sploh ni slabo. Torej, Atlantida je med nami že nekaj časa, a Križarjevo zlato je bolj frišna roba. Obe knjigi skupaj vas bosta olajšali za ceno ene normalne s trdimi platnicami.

Italo Calvino **Kozmokomične**

piše Mojca Hribar – Taisha

Italo Calvino (1923-1985) je bil v Italiji živeč Kubanec. Pisal je romane in kratke zgodbe. Kar nekaj jih je prevedenih v slovenščino. Najbolj znan je roman *Če neke zimske noči popotnik* in zbirki zgodb *Nevidna mesta* ter *Kozmokomične* (1965). Slednje so v slovenskem prevodu (prevajalka Irena Trenc-Frelih) izšle leta 2001 pri založbi Didakta.

Do Kozmokomičnih sem se dokopala povsem naključno, ne povsem zanemarljivo vlogo je pri tem igral naslov. Kozmične in komične v enem? To mora biti zanimivo ... Vse zgodbe v zbirki, roko na srce, niso v isti meri komične in posrečene. Skupni imenovalec zgodb je veselje, ki predstavlja oder in kulise dogajanja, ki obsega tako psihološke drame kot povsem banalne, vsakdanje reči. Vse zgodbe se začnejo z navedbo fragmenta različnih znanstvenih teorij, ki zadevajo veselje (teorija velikega poka, razvoj sončnega sistema, enačba gravitacijskega polja, ipd.). Calvino v maniri teorije kaosa okoli omenjenih izhodiščnih znanstvenih ugotovitev z bujno domišljijo na najbolj neverjeten način zapleta, razpleta in napleta. Na trenutke bralec celo dobi vtis, da se iz njih ponorčuje. Na primer teorijo gravitacije in prostega pada uporabi kot osnovo za zgodbo o dveh moških, ki vzporedno z eno seksi gospo prosto padata skozi veselje, se borita za njeno naklonjenost in hkrati strahujeta, da bi vzporednica drugega ne bila čisto vzporedna, kar bi pravzaprav pomenilo, da bi se lahko v prihodnosti združila s timico gospe v sredini.

Slog pisanja je nekoliko postmodernističen, pisatelj se poslužuje fantastičnih elementov, združuje nezdružljivo, ločuje neločljivo. Nekatere zgodbe imajo tudi melanholično noto in govorijo o ljubezni, izgubljeni ali najdeni, s poudarkom na seksualni komponenti ljubezni. Vse zgodbe so pisane v prvi osebi in imajo skupnega protagonista - starega Qfwfqja.

Nekoliko podrobneje bom predstavila štiri zgodbe, ki izstopajo po igrivosti in iskrivosti. Za ilustracijo duha zgodb bom kratke povzetke vsebine "podkrepila" z navedbami izbranih povedi.

O NASTANKU DNEVA

Zgodba govori o tem, kako se je materija začela zgoščati in strjevati, temperatura je rastla in izžarevala v Sončni sistem. "“Tema kot v rogu, tako je bilo”, je dejal stari Qfwfq”. Ker ni bilo kaj preveč za početi pred začetkom časa, jim ni ostalo drugega, kot da čakajo. " ... in seveda, da se praskamo; kajti kroženje vseh teh delcev ni imelo drugega učinka, kot da je povzročalo zopmo srbečico.” V nadaljevanju zgodbe izvemo, kaj se je zgodilo s Qfwf-jevo babico in kako se je končno prikazala svetloba ...

ZNAMENJE V VESOLJU

Qfwfq je naredil znamenje v vesolju, da bi ga lahko našel 200 milijonov let kasneje, ko bo po ponovnem obkroženju prišel na isto točko. Komaj je čakal na trenutek in zadovoljstvo, ko bo po stotinah stoletij v anonimni širjavi naletel na nekaj znanega, na nekaj, čemur je vtisnil svoj pečat. "Tresel sem se od nestrpnosti, ker bi lahko vsak trenutek naletel na znamenje.” Pa nič. Ugotovil je, da se je zmotil v izračunih. "Kdor je lahko čakal 200 milijonov let, jih lahko čaka tudi 600; in jaz sem čakal.” Ko je končno prispel, je ugotovil, da ga na mestu svojega znamenja čaka čačka. Šlo je za gnusni ponaredek, ki ga je naredil

nek šaljivec. Očitno njegovo znamenje ni bilo edino in on ne edini, ki postavlja znamenja. V nadaljevanju zgodbe izvemo, kako se je razpletla tekma med Qfwfq-jem in šaljivcem, ki je med tem razmnožil karikature Qfwfq-jevega znamenja po celem vesolju ...

VSE V ENI TOČKI

Zgodba se dogaja v "času" pred velikim pokom, ko so še vsi bili v eni točki. "Seveda smo bili vsi tam", je izjavil stari Qfwfq. "Kje pa naj bi bili? Nihče še ni vedel, da je obstajal prostor. Tudi čas ne: kaj pa naj bi, stisnjeni kot sardine, počeli s časom"? Imeli so tudi čistilko, imenovano "Odgovorna za vzdrževanje", ki ni imela veliko dela, še prahu ji ni bilo treba brisati, saj je bilo vse v eni točki. Tam je bila tudi gospa Ph(i)NK, ki je imela veliko oboževalcev in vsi so bili v njeni postelji (hkrati). "... bila je obenem pregrešna (če upoštevamo njeno promiskuiteto) in čista (če upoštevamo njeno točkasto nepredimost)." V nadaljevanju zgodbe izvemo, zakaj je pravzaprav v velikem poku počilo ...

VODNI STRIC

Evolucija je bila v polnem razmahu. "Bilo je že jasno, da je vodno obdobje končano", se je spominjal stari Qfwfq, "vse več je bilo tistih, ki so se odločali za veliki korak, ni bilo družine, ki ne bi imela na suhem katerega izmed dragih, vsi so

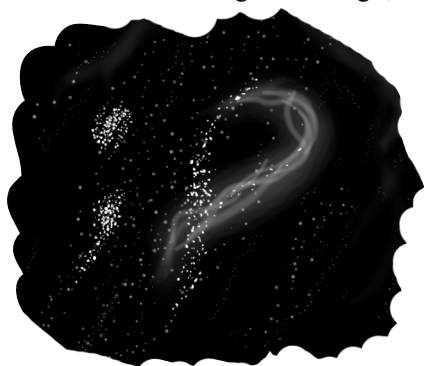
pripovedovali čudovite stvari, ki jih lahko počneš na kopnem, in vabili sorodnike." Qfwfq je bil zaročen z eno takšno kopensko lepotičko in se je sramoval svojih vodnih korenin, ki jih je poosebljal njegov prastric, ogromen ribak, starosta rodbine. Zato je dolgo odlašal s predstavitvijo zaročenke stricu, saj je bil stric star in neotesan nergač, ki je brez dlake na jeziku ob vsaki priložnosti udrihal po "kopenskih". Kar se strica tiče, je življenje čisto dobro funkcioniralo brez preobrazb in raznih dvomljivih dodatkov. Preobrat v zgodbi je srečanje s stricem, ki na Qfwfq-jevo zaročenko naredi nepričakovan vtis ...

Kar se mi zdi za Calvinov način humorja specifično, je združevanje nezdružljivih stvari: fizikalno stanje singularnosti in čistilko; nastajanje zvezd in igro z atomi; strjevanje materije in praskanje; ipd. Učinek trčenja neznanskega, nerazumljenega, nespoznavnega z banalnim, domačnim, celo omejenim, je komičnost. Knjiga je lahko in tekoče branje, vendar nekoliko manj prodorna od Lemovih del istega žanra.

~ * ~

Richard Matheson **Jaz sem legenda**

piše Peter Dobaj

Richard Matheson mogoče ni tako znan kot King, Koontz in podobni žanrski pisci, vendar so njegova dela trdno zasidrana v popularni kulturi. Njegove zgodbe so ekranizirali v epizodah Zone somraka, Zvezdnih stez ter v kulturnih filmih kot so *Duel* (Spielberg, 1971), *Somewhere in Time* (1980) in *What Dreams May Come* (1998). Njegovo najbolj znano delo *I Am Legend* je do-

bilo vsaj tri filmske predelave ter bilo letos prvič prevedeno v slovenščino kot Jaz sem legenda.

Jaz sem legenda opisuje življenje Roberta Nevilla, zadnjega človeka, ki ga ni prizadela epidemija (pravzaprav pandemija) nenavadne bolezni. Okoli njega se je prizadeto prebivalstvo spremenilo v nekakšne vampirje in glavni junak ostane sam v propadlem svetu. Namesto akcijske pustolovščine, ki so nam jo z enakim angleškim naslovom servirali v kinih, avtorja zanima, kako glavni junak doživlja svojo samoto in pomanjkanje kontakta z drugimi ljudmi. Robert Neville je neke vrste Robinson Crusoe ali še bolje Chuck Noland (lik Toma Hanksa v filmu *Cast Away*), saj nima niti Petka, da bi ga obvaroval pred popolno samoto, v kateri se znajde. Knjiga je v tem pogledu psihološko izdelana študija glavnega lika, njegova tesnoba se stopnjuje dokler v samem zaključku (dejansko v zadnjem stavku knjige) ne doživi katarze. Udami in presenetljivi zaključek, za katerega so bili prikrajšani gledalci filma, se je vtisnil v spomin marsikateremu bralcu skozi desetletja. Slog dela je skop in natančen, vendar dobro dopolnjuje karakter glavnega lika in dviguje občutek tesnobe. Na trenutke sicer suhoparna pripoved ima tudi dovolj akcije (in pobijanja vampirjev), da ne izpade dolgočasna.

Pogosto povečujejo to delo kot najbolj vplivno vampirsko knjigo 20. stoletja, vendar je verjetno imela večji vpliv na psihološki horor kova Stephena Kinga in zombijeve *splatter* filme, kot pa na vampirska dela. Vampirji, ki jih opisuje Matheson, so daleč od romantiziranih aristokratov Anne Rice, saj se je avtor usmeril v bolj realistično razmišljanje vampirizma. Bolezen je

opisana precej znanstveno, vendar za laike verjetno. Kot je rekel eden izmed Prizminih diplomiranih biologov: "Če odmisliš dejstvo, da je to, kar opisuje, fizično nemogoče (delovanje nekaj dni mrtvih možganov, recimo), potem je (mikro)biološka osnova kar solidna." Posledično so oživljena bitja v večini primerov omejenih mentalnih kapacitet in jih nekateri klasični proti-vampirski ukrepi ne ganejo; glavni junak se dolgo časa sprašuje, ali bi se muslimanski vampir bal križa. Bitja so veliko bližje kakšnim zombijem kot jih poznamo iz filmov G. Romera in naslednikov.

Knjiga je izšla leta 1954 in imela cel kup afer s Hollywoodom, vendar se nobena od teh ni najbolje končala. Za prvo ekranizacijo je Matheson celo napisal scenarij, vendar je bil s *The Last Man on Earth* (1964) z Vincentom Priceom nezadovoljen, zato se je podpisal s psevdonimom. Predelava iz leta 1971 *Omega Man* je bila verjetno najuspešnejša, vendar so si pri scenariju dovolili več svobode. V zadnji inkarnaciji Nevilla smo videli Willa Smitha (*I Am Legend*, 2007), ki je za ta film znova prevzel vlogo tipičnega ZF heroja, ki se bori proti trumam brezglavih robotov, pardon, zombi-vampirjev in ima vedno pri roki kakšno cinično izjavo. Zadnja predelava je najmanj verna izvornemu delu, saj obne celotno sporočilo dela in v veliki meri spremeni zgodbo, vendar pa ne moremo mimo dejstva, da je očitno botrovala izdaji prevoda (z naslovnice vas gleda sam Will). Med filme, ki so nedvomno bili navdihnjeni s temo knjige ("Hej, šef, koliko moram spremeniti zgodbo, da ne plačamo avtorskih pravic?") pa lahko štejemo še *Night of the Living Dead* (1968), *28 days* (2000), *I am Omega* (2007) in kup drugih.

V slovenščino je delo prevedla Teja Bivic za

Založbo KMŠ. Glede na stanje žanrske literature pri nas ne bo odveč zapisati, da gre za odličen prevod, ki bo zadovoljil tudi kritične bralce. Trdo vezana izdaja ne spada med cenejše knjige na našem trgu (27,50€), vendar lahko pričakujemo cenejšo mehko vezavo v prihodnosti. Medtem ko je vsebina odlična, bo marsikoga odvmila cena, filmska naslovnica pa morda nekatere druge. Vendar bralci Neskončnosti ne pozabite, da lahko knjigo dobite s 25% popustom s kuponom iz pretekle številke (PDF datoteko poiščite na Prizmini spletni strani), člani Prizme pa s 40% popustom.

~ * ~

Vid Pečjak **Zadnji odpor ali iskanje lepe Helene**

piše Tanja Cvitko

Človeštvo je geološka sila, ki jo lahko nedvomno primerjamo z naravnimi uničujočimi silami. Po drugi strani smo ljudje do narave pogosto neodgovorni in nespoštljivi, zato onesnaževanje okolja zadnje čase dobiva pretresljive razsežnosti, ki vodijo do ogrožanja pogojev življenja vseh živih bitij na planetu. Ravno to skrbi Vida Pečjaka v njegovem najnovejšem romanu *Zadnji odpor ali iskanje lepe Helene*, s katerim se spušča v antiutopične vode. Prikazuje nam grozljivo prihodnost človeštva, ki temelji na naši sedanjosti, zaznamovani z globalnim problemom – onesnaževanjem okolja.

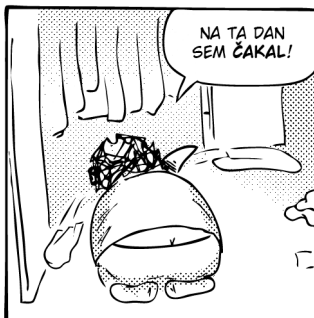
Pečjak opisuje čas, postavljen več kot tisoč let v prihodnost, kjer na svetu životari le še nekaj mest

oziroma polisov, shranjenih pod velikimi kupolami, ki jih varujejo pred škodljivimi naravnimi zunanjimi vplivi. Cel svet se utaplja v odpadkih, onesnaženem in razvrednotenem okolju, smrtnost prebivalstva je zaradi mnogih bolezni, povezanih z onesnaženjem, izjemno visoka. Zgodba se začne v mestu Utopija, v katerem prebiva okoli petnajst tisoč ljudi. Eden izmed glavnih junakov, profesor Arih Nagel, je ogorčen nad življenjem v skupnosti in nostalgичno premišljuje o starih, boljših časih in neokrnjeni naravi, ki jo je spoznal skozi arhivske posnetke in filme. Začne ga razjedati dvom, da je mogoče nekje na svetu boljše. Da mogoče nekje obstajata čistejša voda in zrak, da se ljudje uspešneje ohranjajo pri življenju na umazanem planetu. Spozna se z inženirjem Andrejem Nandlom, ki ima še bolj strastno željo zbežati iz Utopije in poiskati lepši košček sveta. Zapustiti mesto je seveda prepovedano, ker bi to še zmanjšalo število prebivalcev, vendar se Arih, Andrej in še nekaj njunih pristašev začne pripravljati na pobeg. Profesor Nagel skuša vzpostaviti audiovizualni stik s katerim izmed drugih mest, v mestu Eldorado se mu ne oglašajo, iz polisa Fantazija pa se mu oglasi Helena Desiré, v katero se zaljubi na prvi pogled. Ženske prebivalke Utopije so namreč bile deformirane in neestetske zaradi genskega inženiringa, zato ni presenetljivo, da je plavalasa modrooka lepota Helena profesorju Naglu zmešala glavo. Obiskati Heleno in Fantazijo, kjer so iznašli način preživetja in nesmrtnosti v propadajočem svetu (pa še ženske so očitno lepote), postane Naglov življenjski cilj, ki ga z njim kmalu začne deliti celotna skupina. Ubežniki se iz mesta odpravijo v amfibijskem vozilu, imenovanem mastodont, s katerim zlahka premagujejo ovire – podrti drevesa, skale, zemeljske plazove, da sploh ne omenjamo umazanih ostankov človeštva. Zgodba na tem mestu postane neke vrste potopis po uničeni, opustošeni, onesnaženi in ogabni pokrajini, ki naši

skupini še bolj podžiga upanje, da je neke (mogoče ravno v Fantaziji) lepše. Prvo veliko razočaranje doživijo v mestu Eldorado, ki ni takšno, kot se ga spominja ena izmed ubežnic. Po številnih pripetljajih in dogodivščinah povečana skupina ubežnikov (sprejmejo namreč še tri begunke iz matriarhalnega polisa Atlantida) prispe do ekološke hiše Familija. Ekološke hiše so bile v času propadanja klasičnih mest in nastanka polisov s kupolami zatočišča paničnih prebivalcev. Familija je bila odlično ohranjena in pripravljena za uporabo, zato se ubežniki kratkoma lo vselijo vanjo. Profesor Nagel nadaljuje pot do Fantazije in Helene, obe kmalu najde – Fantazija je res gosto naseljena in ljudje nesmrtni, Helena je res prekrasna tudi v živo – vendar “to” kljub vsemu ni tisto, kar si je Nagel želel. Jezen in razočaran se vrne v Familijo, kjer svoji “familiji” zaupa veliko skrivnost Fantazije. Begunci so po eni strani razočarani, vendar so po drugi strani začeli prijetno družinsko življenje v ekološki hiši in se odločijo, da bodo v njej tudi ostali. Čez nekaj časa se jim pridruži še nekaj beguncev iz Utopije, čez malce več časa pa tudi prvi naraščaj ...

Pečjakova pripoved je tekoča, napeta, nabita s čustvi do prihodnosti obstoja našega planeta. Avtor je ogorčen nad odnosom, ki ga človeštvo trenutno ima do globalnih ekoloških problemov, zato v svoji antiutopiji opozarja, kakšne so možne katastrofalne posledice. Sicer je konec romana za glavne junake optimističen in poln novega upanja, vendar ravno zadnje vrstice nosijo vso težo, simboliko in sporočilnost zgodbe: “ŠE JE ČAS! Spremenimo naš planet nazaj v zeleno oazo. Prenehajmo spuščati toplogredne pline v ozračje, prenehajmo oddajati strupene snovi v vodo, ukinimo divjo, nenadzorovano proizvodnjo, kultivirajmo promet, sicer nam grozi izumrtje! Dobro premislite, kaj pomenijo te besede. Ne bo več vas, ne vaših otrok in ne otrok vaših otrok. Ta planet ni samo naš, je tudi njihov. Nimamo pravice, da jim ga uničimo. ŠE JE ČAS! ŠE ZADNIČ POMISLIMO NA POSLEDICE. Kmalu bo prepozno.”

Roman Zadnji odpor ali iskanje lepe Helene je v trdi vezavi izšel pri založbi Debora, opremljen je z odlično spremno besedo Sandija Sitarja in, na žalost, izjemno neprivlačno naslovnico. Na spletni strani založbe (www.debora.si) lahko v PDF formatu preberete spremno besedo in odlomek romana, knjiga je zahvaljujoč založbi prav tako na voljo v Prizmini knjižnici.

Film **Invazija**

piše Matej Frece

Nemškega režiserja Oliverja Hirschbiegla bi lahko uporabili kot šolski primer evropskega filmskega *auterja*, ki se odloči poskusiti srečo v Hollywoodu. V Evropi cenjen zaradi filmov kot so *Eksperiment* in *Propad*, se pusti premamiti zvezdam v očeh ter debeli denamici in spoka v Hollywood, misleč, da so tam režiserji prav tako avtorji svojih filmov, ne vedoč, da so pravzaprav samo delavci ob tekočem traku, ki nimajo veliko vpliva na končno podobo svojih filmov. To imajo samo razni Spielbergi, Jacksoni, Cameroni in ostali frajerji. Režiser resda praviloma požanje slavo in slabe kritike, a v resnici je zamenljiv kot zadnja snažilka.

Samo tako si lahko razlagamo dolgočasno zmešnjavo, ki jo je Oliver poslal v kina in ki se ji reče *Invazija*. Film je tako brez duha, vsebine, iskre, zgodbe, poante, da se lahko samo sprašujemo: čemu, Oliver, čemu? Četrta predelava kulturnega romana Jacka Finneyja je dosegla vsebinsko dno, ko film nima več ničesar povedati. Prejšnje tri ekranizacije so na bister način gojile in prikazale paranojo glede na duh časa v katerem so nastale (hladna vojna, anti-komunizem, AIDS), pri četrty pa navkljub na srebrnem pladnju očitni

izbiri, terorizmu ali pa vsaj odtujenosti sodobnega človeka v tej digitalni sedanjosti, ni o tem ne duha ne sluha. S tem je osnova, ki je Finneyjev roman povzdignila iznad sive povprečnosti ZF šunda, izginila in film je zaradi tega potonil ravno v to isto medlo povprečnost. Nicole Kidman, ki sicer zna biti dobra igralka, a ji do tega cilja njena lepota preveč meče polena pod noge, se tokrat niti ni trudila dobro odigrati – v filmu je samo videti lepa in to je vse, kar se ji je ljubilo dati od sebe.

Da bo vse skupaj debakel, se je začelo svitati producentom že med snemanjem. Oliverja so na hitro odpustili ter pripeljali avtorje Matrice (brata Wachowski skupaj z njunim protežirancem Jamesom McTeiguom), da bi rešili, kar se rešiti da, a so z mešanjem pretanjenega Oliverjevega *horrorja* in akcijskimi ekstravagancami bratov Matric zmešnjavo le še povečali, saj je film izgubil še tisto malo identitete, ki je je premogel. Verjetno bi ta kolobocija zasluženo ostala v bunkerju, če ne bi sredi snemanja Daniel Craig izvedel, da so ga izbrali za novega Bonda in tako je *Invazija* nenadoma imela dve filmski zvezdi namesto ene – kar je verjetno tudi razlog, da so film sploh poslali v kina. Tržili so ga s sloganom, ki zveni kot bi si ga izmislil kakšen prerok: "Ničesar ne boste čutili." Pa še res je, ob ogledu ne čutimo prav ničesar.

Igra **Starship Troopers**

piše Miha Pleskovič –
Lucas Kane

Naj takoj na začetku povem, da sem velik navdušenec nad Vesoljskimi bojevniki. No, mogoče sem eden izmed redkih, ki še vedno verjamejo, da se bo franšiza nekega dne dvignila s kupa komposta in zopet zasijala v vsem svojem sijaju, ki ga je dosegla s knjigo pisatelja Roberta A. Heinleina in prvim filmom. Kajti z drugim delom je šlo vse skupaj naravnost navzdol. S tem ne mislim poševno navzdol, temveč v smislu navpične črte. V dokaz lahko povem, da so se avtorji tako sramovali drugega dela, podnaslovljenega *Hero of the Federation*, da so ga porinili naravnost na DVD izdajo. Prav tako se je zgodilo tudi s tretjim, *Marauder*, čeprav so hoteli obuditi staro slavo s Casperjem Van Dienom, ki je igral glavno vlogo v prvem delu *Starship Troopers*. Kakšen velik dosežek jim ni uspel. Sedaj nam preostane samo še igra. In kako se ta odreže?

Pravzaprav obstajata dve igri. Prva je izšla davnega leta 1998 in je bila dolgočasna strategija, 7 let pozneje ji je sledila prvoosebna streljačina. S tem so avtorji pri Empire naredili logično potezo, saj je lahko vsak, ki je prebral vsaj knjigo, sklepal, da bi *Starship Troopers* bolj pasal v slednji žanr. Obljubljali so pristno vzdušje, sledenje zgodbi iz

prvega filma, ogromno pisanega okolja in gotovo še kaj, kar sem preslišal, saj so mi ravno takrat možgani odpovedali. Od evforije, seveda. Toda to je bilo leta 2003 in čeprav so Empirovci zatrjevali, da bomo njihovo mojstrovino lahko igrali že septembra istega leta, se je vseeno zavleklo za dve leti. V redu, če so si vzeli toliko časa, lahko potem pričakujem, da bom dobil izpiljen izdelek, kajne? Jok in stok, stvar je še slabša od junaka federacije.

Naj najprej pokritiziram prvo stvar, ki se prikaže po kliku na ikono za novo igro. Predpripravljeni filmčki. Sestavljeni so iz raznih odsekov filma in naj bi pripomogli k vzdušju in pričakovanju za naslednjo misijo. V resnici so kadri zbiti skupaj tako amatersko, da kar glava boli. Bolje bi lahko naredil jaz z navadnim *Movie Makerjem*. Da ne omenjam karizmatičnega govornika brez karizme, katerega nočem več slišati do konca svojega življenja.

Utopično je pričakovati, da se stanje potem izboljša. Grafična podoba je totalno na psu. Obrazne mimike, texture, Pajkovci, njihovo umiranje (obarvajo se zeleno in se nato samo sesedejo), teren, vse po vrsti. Dobra lastnost je, da je grafični motor sposoben izrisati ogromne količine Pajkovcev, kar je kot nalašč za epske spopade (obramba postojanke iz prvega filma, naprimer). Toda kaj, ko sčasoma opazim, da se bolj oddaljenim sovragom nenadoma zniža število sličic na sekundo, da jih potem žalostnega srca opazujem, kako se v slogu diapozitivov prekladajo naokoli. Sploh pa ni kakšne posebne filozofije za odstranjevanje slednjih. Pravzaprav ti še nameriti ni potrebno, saj ne traja dolgo in že si dobesedno obkrožen z njimi, potem pa lahko streljaš v katerokoli smer želiš. Ravno zaradi ščita, ki ga ima tvoja obleka, si lahko večinoma brez skrbi. Toda višje težavnosti postanejo prav

*Če želite sodelovati
v Neskončnosti, nas obiščite
na forumu <http://forum.prizma.si>
ali nam pišite na email:
neskoncnost@prizma.si*

morilske. Ne, umetna pamet ne postane ravno pametnejša, samo moč udarca se skokovito zviša, da se te na koncu samo trikrat dotaknejo in adijo, ščit ter pozdravljena, življenjska črta.

Vendar *Starship Troopers* lahko zaposli tudi kakšnega privrženca. Navsezadnje je klanje ti-sočev Pajkovcev nekaj, kar bi pričakoval v tej igri in tega postreže v obilici, čeprav včasih pretirava. Ima tudi svoje trenutke. Recimo takrat, ko se sprehajam po soteski proti svoji tarči, nakar naletim na ultrapajkovca (*Royal Warrior*), ki me prisili na taktični umik (beri: ucvrem jo kot hudir), dokler ne stopim na plazmatskega hrošča (tisti, ki pljuva plazmatske krogle iz riti), ki mi zapre izhod. Ko opazim, da za ultrapajkovcem k meni na obisk prihaja tudi cel roj ostalih žužkov in mi v ušesa

začne nabijati veleznani komad iz prvega filma, poprimem za miško in spustim bojni krik, da mi sosedi začnejo trkati na vrata. Nato se vržem naravnost nadnje (na Pajkovce, ne sosede).

Starship Troopers ne bo za vsakega. Večina se bo zmrdovala nad grdo grafično podobo, nikakršno umetno pametjo in zgodbo, ki se filma komajda drži s mezincem leve roke. Manjšina, torej tisti redki privrženeci, pa bo uspela najti neskončno odpuščanje za vse napake v igri. Čeprav bodo tudi ti na koncu žalostno spoznali, kako razvijalci in režiserji zadnje čase slabo ravnaajo z licenco. Tako kot sem spoznal jaz, ko sem oni dan na Prizminem forumu dejal: "Če hočeš prepoznati prelep vonj rož, moraš včasih poduhati tudi gnoj."

ILUSTRATOR FRANK R. PAUL

piše IGOR CETINA

Paul se rodi l. 1884 v Avstriji. Šolal se je na Dunaju, v Parizu in New Yorku. Po izobrazbi je arhitekt. 1906 emigrira v ZDA. Najprej se posveti karikaturam, nato pa se zaposli kot ilustrator pri nekem newyorškem časopisu. Leta 1914 se prvič sreča s Hugom Gernsbackom, ki tedaj ureja *Elektrical Experimenter* ter objavlja krajša znanstvenofantastična dela in mu ponudi, naj dela zanj. Kljub temu, da riše tudi za druge revije, postane Paul nekakšen Gernsbackov hišni ilustrator in riše za *Amazing Stories*, *Science Wonder Stories* in druge revije, ki jih Gernsback izdaja. Živi na deželi z ženo in

štirimi otroci ter v povprečju nariše eno črno-belo risbo na dan oz. eno barvno ilustracijo na teden. Po lastnem priznanju ni nikoli prebral nobene ZF zgodbe v celoti, temveč le toliko, kolikor mu je bilo potrebno, da prične risati. To pa ZF skupnosti ni oviralo, da ga ne bi povabili kot častnega gosta na svetovni kongres leta 1939 in po njem poimenovali nagrade za najboljše dosežke na področju ZF ilustracije. Spoštovanje so mu izkazali tudi astronomi, ki so po njemu poimenovali nebesno telo. Umre 29. 7. 1963.

Frank R. Paul zagotovo ni bil umetnik v

pravem pomenu besede, nedvomno pa je bil pionir na področju ZF ilustracije, ki z morebitno izjemo Francoza Alberta Robide, ni imela skorajda nikakršne tradicije.

V Paulovih ilustracijah prevladujeta dva vpliva: Gernsbackova navdušenost nad tehnologijo in njegova izobrazba arhitekta. Njegova videnja priprav in naprav, nad katerimi se je navduševal urednik in so jih pridno izumljali avtorji, so navadno veličastna in razdelana do zadnjih podrobnosti. Notranja oprema vse prevečkrat spominja na generatorje, povečane notranjosti radiev ali kasnejše stripovske stvaritve, enako velja za upodobitve ljudi in Drugih. Njegovo upodabljanje ljudi je leseno. Liki, s svojimi slabo narisanimi obrazi in pretirano nakazanimi kretnjami, spominjajo na lutke v izložbah. Paul se je, zaradi kritike, ki jo je sprejemal na ta račun od bralcev, trudil upodobitve ljudi izboljšati, vendar mu ni nikoli zares uspelo. Resnici na ljubo pa moramo dodati, da s svojimi upodobitvami ni delal krivice zgodbam in likom upodobljenim v njih, ki so bili navadno še bolj leseni od risb. Tudi upodobitve Drugih imajo podobne slabosti kot upodobitve ljudi. Široka paleta živali, pošasti, vesoljcev, mutantov in drugih, s katerimi so revije zalagali pisci in velika Paulova domišljija, navadno kljub vsem potrebnim atributom, zaradi katerih naj bi bili grozljivi, izgledajo komično.

Paulova glavna aduta sta vesoljske ladje in mesta. Nabor njegovih vesoljskih ladij in drugih prevoznih sredstev je neskončen. Naslovnice in notranjih strani ni napolnjeval le s klasičnimi letječimi cigarami in krožniki, temveč s celo vrsto mogočih in nemogočih priprav: letala, ki vzletajo iz lokomotiv, leteče

krožne žage, ki režejo nasprotnike, v detajle izrisane prerezane vesoljske ladje ... Prave umetnine pa so njegova mesta – pravilna, mogoča, natančna. Paul ni mogel skrivati, da je arhitekt in to pri upodobitvah mest in stavb pride najbolj do izraza. Slike ogromnih futurističnih stavb, mest Drugih in prihodnosti, velemest, ki jih podirajo ledene gore, *Empire State Building*, ovit z valovi katastrofalne plime, ki jo je povzročila padajoča luna, mimo katerega pluje potniška ladja in nenazadnje New York prihodnosti, nad katerim lebdi narobe obrnjena bojna ladja. Za vsem tem pa nebo nemogočih barv.

Paul seveda ni bil edini. Zaradi nizke cene njihovega dela in neprestanega propadanja in rojevanja novih revij, si je lahko tu služila kruh cela armada ilustratorjev. Veliko število pulpov, ki so objavljali ZF, je omogočalo delo tudi drugim znanim avtorjem. Hans Waldemar Wessolowski, ki se je podpisoval kot Wesso je bil še en izseljenec, ki se je preživljal z ilustriranjem, Virgil Finlay, rojen v ZDA 1914, ki je že 1935 objavljajl svoje ilustracije v različnih pulpih, Howard R. Brown, Elliott Dold, Leo Morey, Rober Fuqua, H. W. McCauley in še cela vrsta drugih.

Nejasnosti šahovnice

Avtor: Primož Lapuh

Slišal sem: "Preklop."

Skok je bil krajši, kot sem pričakoval, nisem letel prekleto daleč, lok je prav hitro upadel in drvel sem z glavo navzdol, kot jastreb nad podgano, sam nad smrt. Pred padcem sem pomislil, da je bila mogoče spočeta napaka, da je tale padec le še ena odvrtna brezpogojna cerkev mojih sanj. Vedno sem razmišljal religiozno, moja zavest je bila neozaveščena in podkrepljena z nauki in pričakovanji, ki sem si jih vtisnil v podzavest. Med veroukom sem pridno sedel in bral Dylana Doga, se smehljajal sličici, kjer je črni lik Smrti s koso sesal dušo iz padlega trupla. Ampak, če si nekje dolgo in si primoran tam ostati, se tistega navzameš, hote ali nehoti, lepo in sede.

Tako zdaj padam in mislim na vso to preteklost, kjer sem obstajal ali obstajam ali obstajamo, slačim spomine in gledam bližajoča se tla.

Nehal bom obstajati, moje telo bo razpadlo, a vendar ostalo, kos za kosom, na tem planetu. Kam bo odšel ves ta ping pong, ki ga ustvarjam v glavi? Mislim, da se bo prav tako razlil po koščkih in stekel po reki, ki še v večnosti drvi in odnaša meglice netelesnih krajev.

Če se ne odrinem predaleč od sredine teh misli, razumem, da se hočem (po korakih mi uspeva) znebiti podob o stricu Jezusu, ki naj bi se nekoč vrnil in postoril to, česar ne bi hotel skoraž noben predsednik. Odrešim se jih in ne mislim o njemu kot o svojem polbogu. Še vedno razmišljam religiozno.

Misli mi prepleta vest, da ne živim moralno, prepleta se mi misel o posmrtnem življenju. Pravzaprav sem gotov, in samo včasih se vprašam, ali obstaja življenje po življenju ali po čemerkoli že si želi biti.

Izvršujem občasna nejasna neobstajanja zvedavih, zavitih, skrenjenih misli.

Vsi verni neverniki, kakršen sem sam, začnite moliti, preden se vam bodo začela sestavljati takšna ali podobna vprašanja, edino tako se rešite vseh blodenj in dilem o tem, o čemer so vam tako lepo odkritosrčno lagali pri maši.

Če boste molili, boste verjeli; če boste verjeli, boste večno živeli. Ne skrivajte se pred svojimi zakoreninjenimi nauki o življenju in nasploh o nečem. Živite to, kar ste bili naučeni, živite in se ne sprašujte. Vprašanje bo iz vas naredilo upornika, upornik bo iz vas naredil vojno. Tudi to smo se tako pridno z nasmeškom naučili, le zakaj ne bi, le zakaj bi si nastavljali pasti?

Padem na tla in zagrizem v smrt. Ni ravno mehka, je pa ravno dovolj, da jo pregriznem in se

ohranim pri življenju.

Če vas bodo gnale želje, ne bodo nikoli izpolnjene. Če se boste razvrednotili, če se boste pustili ubiti, če vas bo kdo mlatil, če vas bo opral dež, če vas bodo skuhalo za kosilo, se prepustite toku, ostanite razvrednoteni, če že ne brez nagona, ostanite brez vrednot.

Tega ne zmorete, že zaradi prej mislečega zakoreninjenega otroštva in njegove religije. Potlej ste na pravi poti, bolj kot boste mislili, da otroštvu ne morete pobegniti, bolj se boste prepustili toku in bolj boste živeli, ne da bi se zavedali. Pozabili boste na želje, čeprav bodo še v vas in razvrednotili se boste, čeprav se vrednotite.

— Ne preučujte sedaj tega, vseh teh njegovih misli, pirati, zdaj veste, vse njegovo morje misli imate pred seboj. Razkrinkan vam je. Samo še eden je, ki vam je pobegnil iz nadzora. Zakaj ne pustite tako, kot je, skoraj tako, kot vam je on to razkril, ko ste ga brali.

“Tišina. Sedaj si ti na vrsti in tega se dobro zavedaš, kakor se zavedaš, da ne moreš ničesar spremeniti. Pusti se toku izvidnika.”

— Dobro veste, da ne morete ničesar narediti, da vse te navlake, ki jo predstavljamo, ne morete izprazniti. Kar počnete, sta dva pola, dvojnost, ki se ne sklada in iz vas ustvarjate nas.

“Zavedamo se, kaj počnemo. Če pa se že pogovarjamo o dvojnosti in če razmišljamo po šabloni tebe in tvojih kolegov, ali nismo sami ustvarili en drugega? Kdo pa bo končal, ne ve niti Bog.”

— Bog vas je pohabil.

“Bog *nas* je ustvaril.”

— Le smej se, prazni izprijenec, bog te bo ubil.

“In ponovno se bom v njegovem raju rodil.”

— Še vedno tako razmišljate? Minila so tisočletja, z Zemljo se skoraj več ne poznamo. Razumeš? Z Zemljo, s središčem univerzuma. Ironično je to, da bi morali, po vsem sodeč, vi biti tukaj na teh napravah. Božji verniki z vso to tehnično, kibernetisko navlakom. Tukaj se nekaj vsekakor ne sklada in tega se zaveda celotna medgalaktična zveza, vsi ljudje po vseh planetih, kakor tudi vi.

Naj se nadaljuje.

vs

ta

brezbožna

igra

starih

bogov

“In, preklopljen je.”

Melone

Avtor: Jurij Kunaver

Prišel je čas, ko se maturantje vpisujejo na fakultete, in tudi Čarli je naenkrat stal pred to pomembno odločitvijo. Želel si je postati manager, kot je bil manager njegov pred kratkim za infarktom umrli oče. Prav tako ga je zanimala kariera katoliškega duhovnika, z vsaj teoretično možnostjo napredovanja vse tja do razglednega sedeža v papamobilu. A najraje bi se izobrazil za atomskega fizika, čeprav ni fizike nikoli razumel. Pa kaj, če je ni, saj je tudi njegov oče večkrat zatrdil, da svoje žene – Čarlijeve matere – ne razume in je tudi nikoli ne bo razumel, pa se je vsemu navkljub poročil in preživel z njo dve desetletji.

Ko smo že omenili fiziko: slovitem fiziku Einsteinu pripisujejo izjavo, da je najbolj presenetljivo pri naravi to, da jo je mogoče razumeti. Čarli, če smo odkriti, ni nikoli doumel niti prvega od treh Newtonovih zakonov; tako preproste stvari, kot je vzgon, so bile zanj čista magija, bil pa je neprekosljiv, kadar je šlo za podatke in naloge, katerih rešitve se je vselej naučil na pamet. Če ga je Tisti, ki ne kocka (označitev Boga, po Einsteinu), kruto prikrajšal za sposobnost logičnega mišljenja in abstraktnih povzemanj, pa mu je milostno naklonil čudežen spomin. V svojo spominsko kamrico, če ne že kar spodobno sobo, je zlahka tlačil koristne in manj koristne podatke, imena, letnice, govore, cele enciklopedije in še in še. Kadar česa pri pouku ni razumel, se je napiflal vsa vprašanja in odgovore, vtisnil si je vsak posamezni korak matematičnih dokazov, preslikal je v možgane več zbirk rešenih matematičnih in fizikalnih nalog in primerov. Na lahkoverne profesorje je naredil vtis mladega genija, na trenutke morda preveč plašnega. Učitelji so od učencev tistih dob pričakovali nekaj, kar so imenovali *znanje*. To so vcepjali v mlade duše in potem spet vlačili iz njih, drugo jih ni zanimalo. Samo učiteljica umetnosti je včasih omenila tudi *ustvarjalnost*, kaj čuden izraz, ki je kmalu zatonil v pozabo, enako kot njen predmet, ki so ga dijaki izbrali namesto nekakšne filozofije v zadnji polovici zaključnega letnika.

Čarli je nazadnje "pristal" na fakulteti za fiziko, potem ko je temeljito preveril, da tudi tam doktorji znanosti ne stikajo preveč za ustvarjalnostjo študentov, ampak se zadovoljijo s suhim znanjem. Preteklo je nekaj kratkih let in Čarli je diplomiral z odliko. Naslov njegove diplomske naloge je bil tako dolg in zapleten, da si ga je lahko zapomnil edino on. Njegova mati je prelivala solze sreče, tudi mala sestra, rojena dve leti po smrti očeta, se je pridružila cmerjenju in smrkanju. Prizor se je ponovil, ko je Čarli še doktoriral. Dobil je zaposlitev za določen čas na velikem pospeševalniku, imenovanem sinhrotron, sredi idilične alpske dežele, znane po sirarstvu in urarstvu. Čarlijev ugled strokovnjaka za delce, imenovane mezoni, je rasel naglo kot zamudne obresti.

Pospeševalnik oblike prstana je meril v premeru tri navtične milje, njegovo polno ime se je glasilo Nelinearni mezonski alpski nanopolzirajoči sinhrotron. Imena tu ne bomo podrobneje razlagali. Udomačila se je kratica NMANS, ki so jo menda najbolj gladko izgovarjali fiziki s

Haitija. Čarli je napredoval v glavnega vodjo raziskovalnih projektov, veliko dela je imel, ves ta čas pa je čakal na "razsvetljenje", ne trenutek, ko bo odpadla potreba po pretvarjanju, da svoje javno občudovano početje razume; šele po trenutku "razsvetlitve" bo morda lahko prihrdil staremu Einsteinu glede razumevanja narave. Čarli si je tega zares iz srca želel, saj se, kot je kazalo, ni imel česa bati: njegov mednarodni ugled ga je varoval kot neprebojen ščit pred previdnimi izzivanji mladih raziskovalcev in vsiljivimi vprašanji nadrejenih; njegov meč je bilo obširno znanje, ki ga je kot vulkan bruhal na glave sogovornikov; ene je premagal z zbujanjem strahospoštovanja, druge je z razlaganjem kopice suhoparnih podrobnosti na smrt utrudil.

Ko je že vse kazalo, da gre lahko samo še navzgor, vse strmeje navzgor, kot graf eksponentne funkcije v najbolj cvetočih obdobjih matematične znanosti, se je ta, rečeno v prisposobi, v neki točki zlomil, malone pretrgal, in pričel prosto padati proti nič hudega sluteči abscisni osi. Čarli je ravno dobro začel novo raziskavo, poglobil se je v prejeto gradivo, v njem pa je naletel na nekaj neobičajnega, na nekakšnega tiskarskega škrate. Neobičajni stavek se je začel z besedami "pospešite melone", človek pa bi pričakoval, da bo pisalo nekaj takega kot "pospešite mezone".

Čarli melon ni maral od samega otroštva naprej, izogibal se jim je na vseh nivojih, zato je ostalo njegovo znanje o njih zelo pičlo. Vse znanstvene objave o teh eksotičnih sadežih je ignoriral, vendar se sedaj ni želel kompromitirati s spraševanjem manj učenih glav od svoje za nasvet. Svet pozna hitro hrano, hitre srečke, pospešene vlake, zakaj ne bi še pospešenih melon?

Leto poprej so si njegovi sodelavci privoščili prvoaprilsko šalo s pospešitvijo bucike. Pri tem so celo odkrili nekaj novih subatomske delcev, ki so jih poimenovali *bucikoni*. Eksperiment so še večkrat ponovili, vendar se omenjeni delci niso več pojavili. Morali bi počakati na naslednji prvi april.

– Če že mora biti melona, pa naj bo! Glavno, da je glede plačila dogovorjeno in da se ne zamudi rokov.

Svet fizike je svet čudakov in čudnosti, tega je bil Čarli že vajen. Teoretičnim preverjanjem se bo izognil, vstavljanje lubenice v enačbe je kar tvegano dejanje: rezultate takšnih enačb bi v svojem spominu takoj izbrskal, če bi jih kdaj prej kje zasledil.

Mladi asistent se je vrnil s trga z vrečo velikih, svežih melon. Tik pred začetkom poskusa so vzeli eno iz hladilnika, jo obrisali z antistatično krpo in položili za rumeno startno črto na tleh v notranjosti sinhrotrona. Čarli je izvlekel varovalko in pritisnil na velik rdeč gumb, potenciometer pa nastavil na srednjo vrednost. Skozi majhno stekleno lino se je lepo videlo, kako je elektromagnetno polje dvignilo sočni sadež dober meter od tal, zatem je melona sunkovito pospešila in izginila za bližnjim ovinkom. Po treh sekundah je prebila zvočni zid, v dobre četrte ure je krožila že s polovico hitrosti svetlobe. Čarli je počakal, da je hitrost za en odstotek preseгла zahtevano, kajti verjel je v pregovor, da *dobra vaga v nebesa pomaga*. Zaukazal je izklopiti bočni magnet in tako preusmeriti melono proti tarči.

Tako imenovana *tarča* je bil velikanski železobetonski kvader s primesjo germanija in tanta-la – zaradi večje trdnosti – ki je bil ob straneh hlajen s tekočim helijem, tehtal pa je reci in piši trinajst tisoč ton. S pospeševalnikom ga je povezovala posebna orjaška vzmet, hlajena s turbulentno izvirsko vodo, ki so jo enkrat tedensko vzeli v analizo na Inštitutu za varovanje zdravja. Točno ob 12:13:14 po srednjeevropskem času je melona trčila v blok in sprostila energijo, enako moči jedrskih bomb, kakršne je baje razvijal Sadam Husein, a jih niso nikdar našli. Zemlja se je ob trku stresla kot od potresa, iz globin se je trgalo zastrašujoče pokanje in grmenje, nebo nad pospeševalno napravo je zažarelo v strupeni zelenorumeni barvi, geološke plasti, v katere je bil zasidran sinhrotron, so se odluščile in naprava se je pričela nekontrolirano vrteti. Vso raziskovalno “smetano” je pometalo z nje, in to je bil srečen slučaj, kajti kmalu je sinhrotron pričel zaradi centrifugalnih sil razpadati in na koncu je ostal samo žalosten kup ruševin, iz katerega se je kadilo in bliskalo.

Čarli je kot okamenel stal sredi tega razdejanja, z rokama se je grabil za svojo veliko glavo in tulil od žalosti in, prvič doslej, tudi malo od skrbi. Zavedal se je, da je naredil veliko, usodno neumnost, ki mu lahko ukrade ves ugled in moč, postal bo tarča posmeha, morda ga še odženejo v zapor.

Njegovi strahovi se niso uresničili. Znana odvetniška pisarna ga je uspešno branila, prepričali so sodišče, da ni kriv za tiskarske nedoslednosti in kar je iz tega sledilo. Komaj si je opomogel od šoka, ga je že priganjalo delo pri obnovi pospeševalnika. Vsa tehnična dokumentacija je bila v nesreči uničena, vendar si je Čarli zapomnil tehnične načrte v celoti in brez napak. Zdaj si napak tudi ni več smel privoščiti. Takoj po obnovi raziskovalne naprave se je Čarli odločil za odkup nekaj manjkajočih delovnih let in upokojitev. Zaželel si je, da bi odšel drugam, kjer bi lahko začel vse znova, brez tragičnih spominov. Spoznal je dvajset let mlajšo žensko, sicer vodjo službe za stike z javnostjo pri neki priznani verigi bordelov (kar smo povzeli iz rumenega tiska), vzela sta na leasing kočo zraven samotnega ledeniškega jezera ter živela v slogi.

Čarli je umrl v visoki starosti, zaradi odpovedi srca. Ležečega na bregu ga je našla njegova žena. Smehljaj se je kot v lepih sanjah, ob njem pa je počivala odprta močno zguljena knjiga z naslovom Osnovni koncepti fizike za začetnike (tudi to povzemamo po rumenem tisku).

Pokopali so ga v bližnji vasi in kljub nadležnemu dežju se je pogreba udeležilo več tisoč ljudi, med njimi precej znanih in pomembnih. Prisotni so čutili, da z njegovim telesom polagajo v grob neprecenljiv in neizmeren zaklad fizikalnega znanja.

Nekje sredi množice je, skrit pod dežnikom, čakal na zadnje slovo od Čarlija starejši moški zelo zgubanega obraza in rjavkaste polti, z iskrivim pogledom in kljukastim nosom, ovenčan z daljšimi sivimi lasmi. Gospod Albert, kot so ga nekateri klicali, je zavihal levi rokav, da bi na svoji lakti poiskal načekano ime hotela, kamor je želel oditi po pogrebu.

— Presneti spomin, kam sem pa zapisal klicno številko taksija?! – je zamrmral sam pri sebi.

Nike

Avtor: Tomaž Madžarevič

[Tema, nato se priključi zvok.]

“OK. Mislim, da bo sedaj delovalo. Počakaj malo ... Aha, zdaj pa bo.”

[Slika se počasi izostri, močna svetloba prihaja iz nedoločnega vira na desni.]

“Hej, pozdravljen. Kako si? Vem, neumno vprašanje. Tepka neumna, tepka neumna ... Um, kako naj začnem tole? ... Hočeš slišati zgodbo o angelih, kaj?”

[Za belo mizo sedi dolgolaso dekle, veter z desne ji nosi rjave pramene na blede obraz. Oblečena je v belo obleko, nič vidnega nakita. Zgodnja dvajseta leta, evroazijskega izgleda, rjave oči.]

“Pa ne mislim tistih angelov iz Svetega pisma, nič takega ne. Nič belih oblek in svetniškega sija, kril prav tako ne nosimo tukaj, o kakšnih strelah z jasnega neba tudi ne sanjajte. No, tisto o belih oblekah lahko črtamo, prav? Prav.”

[Nekoliko prisiljeno se nasmehne in popravi lase na stran, sramežljivo gleda po sobi. Stene so bele, pohištvo prav tako, skozi okna pronica popoldansko sonce, nebo je modro.]

“Um, a veš, zgodbica, boljše rečeno pravljica, o angelih brez kril mi gre zadnje čase po glavi. Pa ne vem zakaj. Mogoče so me zato tudi spravili sem. Mhm. Ja, ustvarili so angele, jih poučili o vsem, kar je pomembno, jim podelili moč in oblast ter jih nato spustili v svet, da naj ga vodijo. Pa se ni ravno dobro izteklo, a veš. Vsaj za nekatere ne.”

[Soba je skorajda prazna, poleg mizice in dveh stolov je ob stenah še nekaj brezobličnega pohištva.]

“Nah, takole ne bo šlo. Daj, začniva znova. Lepo pozdravljen, um, kdorkoli že to gleda. Moje ime je Nike Visarijonovič Mozart, me veseli. Priznam, nenavadno ime, ampak niso mi ga izbrali starši, še manj pa sama. Hej, veš, če bi lahko izbirala, bi si izbrala kakšno običajno ime, nič tako neumno zvenečega. Recimo Katjuša, ali pa Anna, ne vem, morda Natalie, saj je lepo, preprosto ime, kajne?”

[Na mizi je ozka steklenica oranžne tekočine, zraven je kozarec. V posodi je raznovrstno sadje.]

“Um, ja. Ime so mi dodelili v Centru, kjer so me tudi ustvarili. Mhm, hecen izraz, kajne, ampak bo kar pravnjji, mislim. Vidiš, nisem bila spočeta po naravni poti, moški in ženska in vse ostalo, saj vem zgodbo pa to, ampak narejena v laboratoriju, kot še vrsta ostalih tukaj v

Bruselburgu. Narejeni smo bili, da služimo kot elitni predstavniki v evropskem parlamentu, kot nepristranski, popolnoma profesionalni, brez navezanosti na raso, nacionalno pripadnost, vero ali spol. Vidiš, ustvarili so nas kot brezspolna bitja.”

“Ja, vem, hecna zamisel, priznam. Nisem nič kriva, ok? No, da nadaljujem ... V epruveti si niso zmešali punčke ali fantka, ampak napravili posebno mešanico, razvili so nespolno bitje. Mene. In še par sto ostalih. Mnogo let nazaj, desetletje, več. Sedaj ne počnejo več tega, ni več novih angelov iz laboratorija. Le zakaj ne, si misliš. Lej, ne vem. Mogoče se je tehnologija izkazala za nezanesljivo, mogoče so nas že naredili dovolj.”

[Dekle seže po kozarcu in si nalije.]

“Boš sok? Nah, verjetno ne. No, kakor hočeš. Um, kje sem že ostala ...”

[Počasi odpije požirek soka, se zasanjeno nasmehne.]

“In tako smo bili poslani v uk, privatno poučevanje na najvišji ravni, da se razumemo, dostop do vseh knjižnic in baz podatkov, ki so se ohranile, najboljši učitelji in trenerji. Napolnili so nas z vsem potrebnim znanjem in informacijami, ki naj bi ga potrebovali za opravljanje svoje pomembne službe. V prvotni skupini nas je bilo dvanajst osebkov, mladih bistrih umov, poučenih o vsem in vseh, pripravljenih, da zavladamo svetu. Ne vem, če so bili popolnoma pripravljeni na nas. In morda ne mi na njih. Oh ja.”

“Še vedno se živo spominjam prvega delovnega dne, ko so nas predstavili parlamentu, par let je že tega nazaj. Bilo je ... ne vem, veličastno, zagotovo, in zanimivo po svoje. Vsi tisti znani in pomembni voditelji držav in frakcij so nas prišli pozdraviti, pogledati in oceniti konec uspešnega projekta, ki naj bi prinesel novo ero v politiko. Tam so si nas ogledovali kot osmo čudo sveta, kar smo mogoče na nek način celo bili, kaj jaz vem, imeli tako visoka pričakovanja in želje, ej, ne vem, če smo jih izpolnili. Mhm. Jaz vsekakor ne ...”

“Vsakemu izmed nas je bilo dodeljeno predstavljanje določene države članice, zastopanje skupnih interesov unije, vse skupaj na visoki profesionalni ravni, brez nelogičnih in neekonomičnih predispozicij, diskriminacije, pa kar je še teh visokoletičih pomembnih besed.”

[Nike vstane in se sprehodi po stanovanju. Iz dnevne sobe vodi pot mimo kuhinje in knjižnice do notranjega bazena, kjer se dekle sleče in skoči v vodo. Odplava par dolžin, nakar se tiho namaka.]

[Nekaj časa se igra in škropi v vodi, nato pomigne bliže. Slika se približa.]

“Um, pa drugače? Kako gre ... ? Neumno vprašanje, vem. Samo pogovarjati se poskušam, ne zameri.”

“Svoje delo smo opravljali dobro, bi rekla. Vsekakor smo na začetku zadovoljili pričakovanja in želje svojih stvariteljev. Nadomestili smo prejšnje običajne poslance držav, ki so se

znali le učinkovito prepirati med seboj in vleči vsaksebi zavoljo različnih interesov, nemalokrat utemeljenih v nerealnih stahovih, željah in predpostavkah. Smo pa delovali precej bolje kot umetna inteligenca, ki so jo pred tem poskušali uvesti v demokratični sistem. Daj mi ti povej, kako ima lahko AI pravni status. Vidiš, jaz tudi ne vem.”

[Dekle vstane iz vode, se obriše in odene v mehko belo brisačo. Sede za mizo in začne rezati grenivko. Z žličko izdolbe košček in ga ponudi preko mize.]

“Boš tudi ti malo? Hej, je že v redu. Nikar se ne boj. Daj, pridi nazaj. Saj ni hudega, no.”

[Slika se počasi ponovno približa.]

“Kot sem rekla, delo smo opravljali dobro, natančno in razsodno razpravljali o vsaki pomembni stvari, ki nam je bila predložena v odločanje. Črpali smo iz skorajda neskončnih zakladnic znanja in skupaj z našim potencialom bi morali rezultate kar se tiče učinkovitosti in pravičnosti le še izboljševati. Ampak vse se ne izteče vedno tako, kakor si prvotno zamislimo. Mhm, jaz to že vem.”

“Vidiš, znanje in informacije so nam bile na voljo, naučeni smo bili jih pravilno aplicirati, pa vendar so se našli problemi pri odločanju, ko odgovorni osebkki nismo našli prave rešitve konkretnega problema. Ni bila težava v primanjkljaju informacij, še manj v pomankljivi vzgoji, le življenja nismo dojemali kot resničnosti, ampak kot nekaj akademskega. Kaj je starševska ljubezen, kaj mladostna zaljubljenost, iracionalna navezanost in pripadnost domovini, kako se človek počuti ob rojstvu otroka, kako v določeni situaciji odreagira fant, kako dekle. Kaj naj jaz naredim v danem momentu? Kot nepristranski smo bili ustvarjeni in kot nepristranski smo tudi delovali, vendar nam je to sčasoma le oteževalo odločanje. Brezosebna bitja, brez domovine, svojcev, spola. Krasni novi svet, katerega angeli so bili zmedeni in brez kril, ki bi jim dala polet.”

[Dekle zamišljeno hodi po stanovanju, z roko narahlo podrsava po sterilni površini stene. V ogledalu je opaziti obrise oranžne, žogaste gmote z lovkastimi izrastki, ki počasi sledi Nike.]

“Nekateri niso zdržali teže odločanja, drugi so v iskanju prave sprejemali napačne odločitve. Iskali smo rešitev. Misliš, da sem jo našla?”

[Nekaj časa dekle nemo strmi v ogledalo, nenadoma z desno dlanjo sunkovito udari ob steklo. Medtem ko ji po obrazu polzijo solze, si ogleduje porezano roko, odpira in zapira dlan, da izvabi nove srage rdeče krvi.]

[S pogledom najde pozornost v razbitem ogledalu.]

“Pa sem potem razmišljala. Če sem se uprla sistemu, Centru in parlamentu, mojemu stvaritelju in lastnemu svetu, kot angel brez kril želela spremembo ... ali sem potemtakem vrag?”

Shizofrenija?

Avtor: Matevž Jerman

Bilo je zgodnje novembrsko jutro nekega ponedeljka. V hladnem zraku je bilo že skoraj moč vohati sneg, katerega bodo vsak čas prinesli težki sivi oblaki, ki so zapirali temno nebo nad spečim mestom. Zunaj se pravzaprav še ni začelo zares daniti, ko so se v hišah prižgale prve luči. Nov teden se je porajal in z njim pet novih delovnih dni. Tisti najbolj pridni in marljivi prebivalci te lične predmestne soseske so že bili pokonci in ob zvokih radija ali televizije začenjali s svojimi običajnimi jutranjimi rituali britja, umivanja, zavezovanja kravat in zajtrkovanja v tišini. Tu pa tam je izpod toplote debelih odev in rjuh že pokukal tudi kak par otroških oči in obupano ugotovil, da se bo kljub temu, da sta televizija in topla postelja neprimerno boljša izbira, čez uro ali dve potrebno odvreči v šolo. Morda bo celo katerega od njih presenetil nenadejani spontani prehlad, tako značilen za ta letni čas, ki mu bo vsaj za današnje jutro omogočil uresničitev sanj in ga za en dan razrešil šolskih klopi. Toda Metka se ni ubadala s podobnimi rečmi.

Po pravici povedano, ubadanje s podobnimi rečmi se ji je danes zdelo na moč neumno. Sedela je v kuhinji na okenski polici ter v poltemi čakala mamo, da se zbudi. V rokah si je podajala zmečkan papirček in tiho skozi okno ošinila zoprnjo sosedo čez cesto, ki je pravkar na vrt spustila svojega starega koker španjela, da opravi malo potrebo. Tokrat ga je oblekla v ogabno smešen pasji puloverček in je po vrtu štorljala kot majhna karirasta škatla za čevlje. Pomislila je na razpadajočo kartonasto škatlo v mokri jutranji travi, se namrdnila in polglasno sama pri sebi zašepetala: "Psa prepoznaš po lastniku." Na hodniku se je prižgala luč. Mama je pokonci. Njena mati je bila zadnje dni le še zgolj bleda senca same sebe in ko je počasi v copatih pridrsala v kuhinjo, še zmeraj oblečena v pižamo in ogrnjena z nočno haljo, vsa bleda in v podočnjakih, je mimo Metke šla, ne da bi ji naklonila en sam pogled ali pozdrav. Stopila je do omare, si postregla s kozarcem vode in iz žepa halje potegnila škatlico tablet, nakar se je usedla za mizo ter se molče zazrla predse. Nekaj minut sta obe sedeli v tišini in gledali vsaka v svojo smer, ko se je Metka tiho oglasila.

"Mama?"

Odziva na bilo. Vedela je, da nima smisla vztrajati, vendar je, kot že toliko juter poprej, znova poskusila.

"Daj, kaj bi lahko že enkrat spregovorila? ... Mama?"

In kot vsako jutro zadnje dni se je je začela polotevati nervoza. Mama z njo ni govorila vse odkar je Metka naredila največjo neumnost v svojem življenju. Sredi noči se je izmuznila iz hiše, si sposodila mamin avto in s prijatelji križarila po mestu, dokler se ni meni nič, tebi nič vanje silovito zaletel nepremični kandelaber. Brezpredmetno bi bilo poudarjati, da je vozila vinjena. Da pa bi bila zmeda še bolj popolna, je kraj nesreče panično zapustila, še preden so se

začeli zbirati radovedneži, ki so slišali trušč ali morebiti uzrli nesrečo. Pogum za vrnitev domov je zbrala šele nekaj dni za tem. Metka je vedela, da ji je mati to zelo zamerila, še posebej zaradi tega, ker sta bili do tega trenutka zelo zaupni prijateljici in takih izpadov s strani hčerke ni bila vajena. Dejstvo, da je bila njena hči že nekaj časa zakorakala globoko v problematična najstniška leta, se ji pa očitno ni zdelo opravičljivo.

Čeprav jo je od takrat naprej ignorirala, Metke ta kazen ne bi tako prizadela, če se ne bi mati zadnje dni obnašala vse bolj čudno, včasih jo je ponoči celo slišala jokati in to je Metko vedno znova jezilo. Zato se je vsako noč, še pred jutrom, umaknila v kuhinjo, se usedla na okensko polico in opazovala prebujajočo se sosesko. In zdaj še te tablete.

“Kaj zdaj? Mi misliš kdaj odpustiti al boš celo življenje tako molčala in goltala te tvoje tablete ter gojila zamero? Tvoja hči sem, za božjo voljo!”

Za trenutek je utihnila in pogled se ji je ustavil na škatlici tablet, kakor da jo v resnici vidi prvič.

“Čakaj malo ... od kdaj pa jih sploh imaš? ... Zakaj so? ... Mama!”

Mati se je nekoliko zdrznila, vendar še zmeraj brez odgovora dvignila pogled. Počasi se je ozrla proti uri, ki je visela na steni, bilo je že četrč čez sedmo. S pogledom je spolzela od ure do okna in za najmanjši delček sekunde so se oči srečale z očmi njene hčere. Mrzlično je umaknila pogled ter se ozrla skozi okno, očitno se je sedaj trudila vso pozornost posvečati bizarni podobi sosedovega psa, ki je stopical po pločniku čez cesto ter se neizmerno zanimal za razpadajoče truplo poginulega ptiča, ki je ležalo ob živi meji. Zima je trkala na vrata in pobirala svoj davek. Hitro je iz škatlice stresla tableto ter jo s požirkom vode splaknila po grlu.

“Super! No, kako zelo odraslo, kar ignoriraj me! Če bi me vsaj hotela poslušati ...”

Metka se je zravnala, odvrгла papirček iz rok na tla in skočila s police. “To sranje bo trajalo celo večnost ...” je jezno mrmrala sama pri sebi, odvihrala iz kuhinje naravnost po hodniku v svojo sobo ter na vso moč zaloputnila z vrati.

Ženska za mizo se je ob nenadnem tresku zdrznila in ozrla v smer, iz katerega je hrup prišel. Globoko je vdihnila, za trenutek zaprla oči, stresla glavo ter se spet ozrla skozi okno. Danes se po dolgem času vrača v službo, kjer ni bila že skoraj dva meseca, zato mora biti zbrana. Tablete so ji zelo pripomogle, odkar jih ima, se veliko lažje otrese morečih prividov in prisluhov, ki jo mučijo zadnje tedne. Pozornost ji je pritegnil papirček, ki je padel z okenske police. Pobralla ga je in kot vsako jutro ljubeče poravnala sliko njene mrtve hčere ter jo znova namestila na polico. Obotavljajoče se je na pol obrnila proti smeri, iz katere je prej zaslišala loputanje vrat, se sama pri sebi zmedeno nasmehnila in pomignila z rameni. Po licu ji je spolzela solza.

V hiši je zavladala tišina, zdravilo je pričelo delovati in vse je bilo spet v najlepšem redu. Zunaj so se začele z neba spuščati prve letošnje snežinke in bil je mir. Segla je po daljincu, prižgala kuhinjsko televizijo za zvočno kuliso ter se odpravila pripravljati za nov delovni dan.

